

Ympäristöministeriö 2.3.2026

Ilmasto- ja ympäristönsuojeluosasto/ Kiertotalousyksikkö
yksikön johtaja Anna Häggman, hallitussihteeri Johanna Routio
Vesi- ja luontoympäristöosasto
ympäristöneuvos Antton Keto

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Ympäristöministeriön asiantuntijalausunto

HE 2/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Ympäristöministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä HE 2/2026 vp. Ympäristöministeriö keskittyy lausunnossaan sidosyksikön 10 % vähimmäisomistusta koskevaan vaatimukseen jätehuollon sekä jätevesihuollon osalta.

Jätehuolto

Jätehuolto on hallituksen esityksessä tunnistettu toimialaksi, jonka osalta on perusteltua poiketa esitetystä sidosyksikön 10 % vähimmäisomistusvaatimuksesta. Asiasta on mainittu useissa eri kohdissa hallituksen esityksen perusteluita. Ympäristöministeriö pitää erittäin tärkeänä, että sidosyksikön 10 % vähimmäisomistusvaatimusta ei kohdisteta jätetoimialaan.

Jätetoimialalla on useita erityispiirteitä verrattuna muihin sääntelyn kohteena oleviin toimialoihin. Jätetoimialan sidosyksiköt eli kunnan jäteyhtiöt on perustettu hoitamaan kuntien niille julkisena hallintotehtävänä siirtämiä jätehuollon lakisääteisiä tehtäviä, joissa ei ole kyse hallitusohjelman mainitsemista tukipalveluista, vaan tarkasti säännellystä julkisen hallintotehtävän hoitamisesta. Kuntien jäteyhtiöiden hallinnassa on merkittävää yhdyskuntajätehuollon infrastruktuuria, kuten jätevoimaloita, biojätteen käsittelylaitoksia, jätekeskuksia, lajitteluasemia ja kaatopaikkoja, jonka arvo on vähintään kymmeniä miljoonia euroja. Yhteenlaskettu kuntien jätelaitosten vuotuinen liikevaihto on noin 500 miljoonaa euroa, josta noin kaksi kolmasosaa eli noin 300 miljoonaa euroa muodostuu kuntien jätelaitosten yksityisiltä jätehuoltoalan yrityksiltä kilpailuttamalla hankkimista jätteenkuljetus- ja -käsittelypalveluista sekä muista jätehuollon palveluista. Kuntien jäteyhtiöt

hankkivat jätteenkuljetuspalvelut lähes täysin kilpailutukseen perustuen, muutamaa poikkeustilannetta lukuun ottamatta.

Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että edellä kuvattujen jätetoimialan erityispiirteiden perusteella ehdotettua sidosyksikön 10 % vähimmäisomistusta koskevaa vaatimusta ei kohdistettaisi jätetoimialaan. Mikäli vaatimus kohdistuisi jätetoimialaan, poistaisi se kunnilta mahdollisuuden tehdä nykyisen kaltaista yhteistyötä selviytyäkseen jätelaissa kunnille säädetyistä velvollisuuksista. Vaatimus tarkoittaisi muutoksia lähes kaikkiin nykyisiin kuntien jäteyhtiöihin. Kuntayhteistyön ulkopuolelle jäisivät erityisesti pienet kunnat, jotka eivät välttämättä saisi lakisääteisiä jätehuoltopalveluita järjestettyä jätelain edellyttämällä tavalla, mikä lisäisi myös riskiä epäasianmukaiselle jätehuollolle. Ehdotus voi johtaa tilanteeseen, jossa jätehuoltomarkkinoiden toimivuus vaarantuisi eikä jätehuoltopalveluiden saatavuutta tai tasoa voitaisi turvata kaikkialla Suomessa. Jätetoimialan rajaaminen 10 %:n vähimmäisomistusta koskevan vaatimuksen ulkopuolelle on yleisen edun kannalta välttämätöntä.

Hankintalain muutosesityksen perusteluissa on useissa eri kohdissa mainittu, että sidosyksikön 10 % vähimmäisomistusvaatimuksesta on perusteltua poiketa jätetoimialan osalta. Lisäksi perusteluissa on mainittu, että poikkeuksesta on tarkoitus säätää parhaillaan käynnissä olevassa jätelain muutoshankkeessa, jonka tarkoituksena on parantaa jätetoimialan kilpailuneutraliteettia sekä avata markkinoita. Jätelain muutoksen valmistelua on kuitenkin viivästyttänyt mm. EUT:n tammikuussa 2026 antama sidosyksikön tytäryhtiöitä koskeva ennakkoratkaisu (C-692/23), joka vaikuttaa hankkeessa valmisteltaviin säännösehdotuksiin. Ennakkoratkaisun vaikutukset sekä nykyisiin jätetoimialan sidosyksiköihin sekä niiden käytännön vaihtoehtoihin organisoida toimintansa ovat vielä osittain epävarmat. Jätelain muutokset pyritään valmistelemaan niin ripeästi kuin mahdollista.

Jätevesihuolto

Myös jätevesihuolto on hallituksen esityksessä tunnistettu toimialaksi, jonka osalta on perusteltua poiketa esitetystä sidosyksikön 10 % vähimmäisomistusvaatimuksesta. Suurin osa vesihuollosta kuuluu erityisalojen hankintalain soveltamisalaan, jolloin vesihuollon sidosyksiköihin ei sovelleta kymmenen prosentin vähimmäisomistusvaatimusta. Sen sijaan yksinomaan jäteveden tai huleveden poisjohtaminen tai käsittely ei kuulu erityisalojen hankintalain soveltamisalaan, vaan niiden hankintoihin sovelletaan hankintalakia. Näin ollen hankintalakiin ehdotettu sidosyksikön vähimmäisomistusvaatimus kohdistuisi ilman poikkeussäännöstä yksinomaan jätevesihuoltoon tai huleveden viemärointiä harjoittaviin vesihuoltolaitoksiin ja tukkuvesihuoltolaitoksiin.

Vesihuolto on kuntien järjestämismvastuulle kuuluva kriittinen infrastruktuuripalvelu.

Vesihuolto on myös luonnollinen monopoli, joten vesihuoltosektorilla ei ole kilpailua. Näin

ollen sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskeva vaatimus ei vesihuollossa lisäisi vähimmäisomistusvaatimuksella tavoiteltavaa kilpailua tai kustannustehokkuutta hankinnoissa. On lisäksi vesihuoltotoimialan kannalta selkeä ja yhdenmukainen ratkaisu, että myös yksinomaan jätevesihuollosta tai huleveden viemäröinnistä huolehtivat sidosyksiköt rajataan muun vesihuollon tapaan sidosyksikön vähimmäisomistusvaatimuksen soveltamisen ulkopuolelle.

Ympäristöministeriö pitää erinomaisena, että esitykseen sisältyy ehdotus vesihuoltolain muuttamisesta, jonka mukaan hankintayksikön sidosyksikkönä toimivaan vesihuoltolaitokseen tai tukkuvesihuoltolaitokseen ei sovelleta 10 % vähimmäisomistusvaatimusta.